

การศึกษาการสอนโสตสัมผัสงานในครุดนตรี
ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในกรุงเทพมหานคร

AURAL PERCEPTION TEACHING OF SECONDARY SCHOOL
TEACHERS IN BANGKOK, THAILAND

ธนกรณ์ โพธิ์เวส*¹ อนรรฆ จรรย์ยานนท์²

กานต์ยุพา จิตติวัฒนา³ นัทธี เชียงชนะ⁴

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาพื้นฐานความรู้ความเข้าใจของครุดนตรีในด้านโสตสัมผัสงาน 2) เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยพื้นฐานความรู้และความเข้าใจของครุดนตรีในด้านโสตสัมผัสงาน จำแนกตามประเภทโรงเรียน 3) เพื่อศึกษารูปแบบการจัดการเรียนการสอนดนตรีที่ใช้แนวคิดโสตสัมผัสงาน และ 4) เพื่อศึกษาเจตคติของครุดนตรีต่อแนวการสอนโสตสัมผัสงาน

ผลการวิจัยพบว่า ครุดนตรีในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นเป็นส่วนน้อยที่มีพื้นฐานความรู้ความเข้าใจในเรื่องโสตสัมผัสงาน และเมื่อเปรียบเทียบระหว่างประเภทกลุ่มโรงเรียน พบความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ครุดนตรีระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นส่วนใหญ่มีเจตคติที่ดีมากต่อแนวการสอนโสตสัมผัสงาน แต่การจัดการเรียนการสอนโสตทักษะทางดนตรีโดยใช้แนวการสอนโสตสัมผัสงานยังอยู่ในระดับปานกลาง

คำสำคัญ: สัมผัสงาน, โสตสัมผัสงาน, โสตทักษะ

*Corresponding author, E-mail: mscalldad007@gmail.com

¹ นักศึกษาปริญญาโท วิทยาลัยดุริยางคศิลป์ มหาวิทยาลัยมหิดล

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ วิทยาลัยดุริยางคศิลป์ มหาวิทยาลัยมหิดล

³ อาจารย์ประจำ วิทยาลัยดุริยางคศิลป์ มหาวิทยาลัยมหิดล

⁴ อาจารย์ประจำ วิทยาลัยราชสุดา มหาวิทยาลัยมหิดล

ABSTRACT

This research aims 1) to examine the cognitive knowledge of high school music teachers on aural perception. 2) compares the averages basic knowledge and understanding of The Music Teacher in Aural Perception classified into 5 types of school group. 3) to determine teaching process in aspects of musical concept of Aural Perception and qualitative survey systematic format styles of aural perception teaching. 4) to assess music teachers' attitude of Aural Perception teaching.

The results are as follow: There are a minority number of music teachers have the basic understanding and knowledge of aural perception. There is also a some range of variation of understanding of aural perception among music teachers in the different kind of school group that revealed the significant difference. The music teachers in general have good attitude towards aural perception as a media of teaching, but at presently, from the music teachers' opinion, music teachers' training experiences of the concepts of aural perception in aural skills are still relatively insufficient.

Keywords: Perception, Aural Perception, Aural Skills

บทนำ

การฟังเป็นรูปแบบการสื่อสารที่ใช้มากและสำคัญที่สุดในชีวิตประจำวันของมนุษย์ โดยประสาทหูนั้นจะรับเสียงต่างๆ โดยอย่างยิ่งเสียงพูดของมนุษย์ การฟังนับเป็นทักษะขั้นพื้นฐานของชีวิตที่จะโยงไปถึงทักษะอื่นๆ การฟัง เป็นทักษะทางภาษาที่ต้องใช้มากกว่าทักษะอื่น ๆ ในแต่ละวัน เป็นทักษะที่มีความสำคัญยิ่ง เพราะคนเราเริ่มใช้ภาษาโดยการฟังก่อน การฟังจึงเป็นพื้นฐานให้เกิดทักษะ พูด อ่าน และเขียนตามมา เป็นบ่อเกิดสำคัญของความรู้ การฟังจึงเป็นองค์ประกอบประการแรกของความเป็นนักปราชญ์ เช่นเดียวกันกับในทางด้านดนตรี ดนตรีเป็นศาสตร์อย่างหนึ่งที่สามารถสร้างอารมณ์และความรู้สึกรับรู้

ในความเพลิดเพลินจากการฟังดนตรีสด หรือจากผลงานเพลงดนตรีที่มีการคิดสร้างสรรค์ขึ้นมา เพื่อตอบสนองต่อผู้ฟังในหลายรูปแบบ การที่เด็กจะมีวุฒิภาวะทางดนตรีได้นั้นจะต้องเข้าใจ องค์ประกอบของดนตรีเสียก่อน ซึ่งในการเรียนรู้องค์ประกอบสำคัญของดนตรีนั้นจำเป็นต้องมี พื้นฐานโสตทักษะ

ในเรื่องการฟังดนตรีจะสามารถสร้างเสริมจินตนาการและพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ พร้อมช่วยปลูกฝังให้เกิดความรู้สึกต่างๆ จึงเป็นการกระตุ้นการเรียนรู้กับพัฒนาการด้านอารมณ์ ทั้งยังทำให้เกิดความรู้สึกสนุกสนานที่ได้รับจากเสียงเพลง ส่งผลให้มีพัฒนาการในด้านสุนทรีย์ และทัศนคติที่ดีต่อดนตรีต่อไปในอนาคต การที่จะเรียนรู้เข้าใจดนตรีนั้นต้องอาศัยการฝึก พัฒนาโสตทักษะ เช่น

1. เสียงดนตรี เป็นองค์ประกอบหรือวัตถุดิบทางดนตรีอย่างหนึ่งที่จะต้องศึกษาให้ รู้จักคุ้นเคยด้วยวิธีทางโสตและกิจกรรมอื่นๆ ที่พอจะปฏิบัติได้เพื่อให้เกิดมโนทัศน์

2. จังหวะดนตรี หมายถึง ลักษณะการเคลื่อนไหวอย่างสม่ำเสมอด้วย อัตราเร็ว-ช้า ตามที่กำหนดในบทเพลงนั้นๆ สังเกตได้จากการเคาะจังหวะด้วยวิธีต่างๆ เช่น การตบมือ การ กระทบปลายเท้า หรือการทำจังหวะด้วยเครื่องประกอบจังหวะต่างๆ เช่น กลอง เป็นต้น

ซึ่งทั้งสองอย่างก็เป็นองค์ประกอบของทางดนตรีเป็นสิ่งที่มีความสำคัญ เพราะทำให้เกิดความเข้าใจในศิลปะทางดนตรีและทำให้การปฏิบัติดนตรีไม่ว่าจะเป็นการเล่นดนตรี ประเภทเดี่ยว กลุ่ม หรือ วงดนตรี ตลอดจนการขับร้องเพลงด้วยความชื่นชมและซาบซึ้งนั้น ใน งานดนตรีจะมีต้องมียุทธศาสตร์ประกอบทั้งสองสิ่งนี้ คือ ทั้งเสียงและจังหวะดนตรี ร่วมอยู่ด้วยเสมอ

โสตสัญชาตญาณ (Aural perception) เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นหลังจากที่อวัยวะรับสัมผัส ทางดนตรีจากสิ่งที่เห็น ได้ยิน ได้สัมผัส เพื่อให้เกิดประสบการณ์ทางดนตรีกับวัตถุหรือ เหตุการณ์ต่างๆที่เกี่ยวข้องทางดนตรีโดยอาศัยอวัยวะรับสัมผัสและกระบวนการถ่ายทอด แนวความคิดของเสียงออกมาเป็นภาษาดนตรี เพื่อให้ผู้เรียนได้แนวคิดทั้งทางด้านเสียงและ ทางด้านสัญลักษณ์ที่ใช้แทนเสียง รวมไปถึงการตีความทางดนตรีหรือแปลความหมายทาง ดนตรี ที่ได้สัมผัสและมีปฏิกิริยาตอบสนองต่อสิ่งเร้าทางดนตรีได้ถูกต้อง

ในการสอนวิชาดนตรีโดยใช้โสตสัญชาตญาณ ถือว่าเป็นทักษะพื้นฐานที่มีความสำคัญมาก ในการที่นักเรียนจะรับรู้และตอบสนองทางดนตรีอย่างไร ซึ่งสิ่งนั้นถือเป็นความรู้ที่ครูจะต้อง

สามารถสร้าง หรือ ประดิษฐ์ และทำให้บรรลุเป้าหมายในการสอนจนเกิดผลสำเร็จในบทเรียนของในทักษะการฟัง เพื่อให้เกิดการรับรู้และตอบสนองผ่านการได้ยินโดยผ่านการวิเคราะห์ทางดนตรี เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจในองค์ประกอบทางดนตรีต่อผู้เรียนดนตรีได้ถูกต้อง

แต่ในการเรียนการสอนนี้ ครู คือผู้ที่ช่วยเสริมสร้างความรู้ในด้านทักษะของแต่ละวิชาซึ่งโสตทักษะ หรือ Aural skill และ โสตสัญชาน ก็ต้องการครูผู้สอนที่มีความรู้และเข้าใจในเรื่องนี้เพื่อที่จะส่งเสริมให้เด็กได้ความรู้ความเข้าใจได้ถูกต้องตามเหตุผลสมควรที่เด็กจะต้องรับรู้ เพื่อที่จะใช้พัฒนาในทักษะทางด้านดนตรีด้านอื่นๆ ต่อไป

ดังนั้นในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยจึงต้องการประมวลข้อมูลและข้อเท็จจริงเกี่ยวกับพื้นฐานความรู้ความเข้าใจและเจตคติของครูในโรงเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ในเรื่องของโสตสัญชาน รวมทั้งศึกษารูปแบบการเรียนการสอนเพื่อเป็นประโยชน์ในการจัดการเรียนการสอนดนตรีในประเทศไทยต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาพื้นฐานความรู้ความเข้าใจของครูดนตรีชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในด้านโสตสัญชาน
2. เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยพื้นฐานความรู้และความเข้าใจของครูดนตรีชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในด้านโสตสัญชาน จำแนกตามประเภทโรงเรียน
3. เพื่อศึกษารูปแบบการจัดการเรียนการสอนดนตรีที่ใช้แนวคิดโสตสัญชาน ของครูดนตรีในโรงเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น
4. เพื่อศึกษาเจตคติของครูดนตรีชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นต่อแนวการสอนโสตสัญชาน

ระเบียบวิธี

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการศึกษาโดยใช้ระเบียบวิธีการเชิงสำรวจ (Survey research) ร่วมกับ การวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อการศึกษาการสอนโสตสัญชานของครูดนตรีในโรงเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในเขต กรุงเทพมหานคร

ในการวิจัยเชิงสำรวจ ประชากรกลุ่มเป้าหมายในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้คือ ครูสอนดนตรีชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นจำนวน 228 คน ในโรงเรียนที่เป็นโรงเรียนรัฐและโรงเรียนเอกชน ที่เป็นทั้งประเภทสหศึกษาและไม่เป็นแบบสหศึกษา จากนั้นทำการสุ่มกลุ่มตัวอย่างจากประเภทโรงเรียนได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามกลับมา รวม 44 โรงเรียน เก็บข้อมูลโดยการให้กลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น จำนวนกลุ่มตัวอย่างตามประเภทของโรงเรียนที่ตอบแบบสอบถามกลับมา มีดังนี้

1. โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา (สพม.) เขต 1 จำนวน 14 โรงเรียน
2. โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา (สพม.) เขต 2 จำนวน 9 โรงเรียน
3. โรงเรียนสังกัดเอกชน จำนวน 12 โรงเรียน
4. โรงเรียนสังกัดนานาชาติ จำนวน 6 โรงเรียน
5. โรงเรียนสังกัดมหาวิทยาลัย จำนวน 3 โรงเรียน

ในส่วนของการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้เลือกบุคคลผู้ให้ข้อมูลคุณภาพ (Qualitative key informants) จากกลุ่มตัวอย่างในรายที่มีการตอบแบบสอบถามที่มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด 5 ราย เพื่อเก็บข้อมูลในเชิงลึกโดยการสัมภาษณ์อย่างเป็นทางการ (Formal interview) ในลำดับต่อไป

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ แบ่งออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ แบบสอบถามความรู้ความเข้าใจไต่สวนและแบบสัมภาษณ์รูปแบบการเรียนการสอนแนวการไต่สวน

1) แบบสอบถามไต่สวน เป็นแบบสอบถามที่มีลักษณะมาตรฐานประมาณค่า 5 ระดับ แบ่งออกเป็นชุดคำถามออกเป็น 4 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่างโดยเก็บข้อมูลเกี่ยวกับเพศ อายุ และอื่นๆ ประกอบด้วย 10 ข้อ

ตอนที่ 2 พื้นฐานความรู้และความเข้าใจไต่สวนจำนวนทั้งหมด 15 ข้อ

ตอนที่ 3 รูปแบบการจัดการเรียนการสอนแนวคิดโสตสัญลักษณ์จำนวนทั้งหมด 10 ข้อ

ตอนที่ 4 เจตคติต่อแนวการสอนโสตสัญลักษณ์คำถามจำนวนทั้งหมด 10 ข้อ

2) แบบสัมภาษณ์แนวการสอนโสตสัญลักษณ์ เป็นการศึกษารูปแบบการสอนดนตรีของโรงเรียนโดยทำต่อจากแบบสอบถามในด้านการจัดการเรียนการสอนโดยผู้วิจัยคัดเลือกในทั้ง 5 ประเภทของกลุ่มโรงเรียน ที่มีเกณฑ์สูงสุด 1 คน ต่อ 1 ประเภทโรงเรียน

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์ผลจากแบบสอบถามโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive statistics) ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

2. วิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างค่าเฉลี่ยของพื้นฐานความรู้และความเข้าใจของครูดนตรีชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในด้านโสตสัญลักษณ์ จำแนกตามประเภทโรงเรียน ใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way ANOVA)

3. วิเคราะห์ผลการสัมภาษณ์ครูดนตรีด้านการจัดรูปแบบการสอนจากครูดนตรีที่มีเกณฑ์สูงที่สุดจำแนกตามประเภทโรงเรียน โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหาเชิงคุณภาพ (Qualitative content analysis) และการวิเคราะห์เชิงอุปนัย (Inductive analysis)

ผลวิจัย

การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล โดยแบ่งการนำเสนอออกเป็น 4 ตอน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่าง
2. ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยพื้นฐานความรู้ความเข้าใจด้านโสตสัญลักษณ์ของกลุ่มตัวอย่าง และผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของพื้นฐานความรู้และความเข้าใจด้านโสตสัญลักษณ์ของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามประเภทโรงเรียน
3. ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยด้านรูปแบบการจัดการเรียนการสอนดนตรีของกลุ่มตัวอย่าง และผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ในเรื่องรูปแบบการเรียนการสอนของกลุ่มตัวอย่าง
4. ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยด้านเจตคติของกลุ่มตัวอย่าง

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่าง

พบว่า ครูระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นเป็นเพศชายร้อยละ 77.3 ซึ่งมากกว่า เพศหญิงที่มีร้อยละ 22.7 และจบการศึกษาทางด้านดนตรีร้อยละ 93.18 และไม่จบการศึกษาทางดนตรีร้อยละ 6.8 ซึ่งครูในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ส่วนใหญ่จะมีความถนัดเครื่องดนตรีสากล โดยแบ่งเป็นจำพวกเครื่องดนตรีได้แก่ เครื่องเป่าลมไม้ร้อยละ 36.4 เครื่องสายร้อยละ 22.7

ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์พื้นฐานความรู้และความเข้าใจของครูดนตรีชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในด้านโสตสัมผัส

พบว่า ความสามารถในการบรรเลงบันไดเสียง (Scale) บนเครื่องดนตรี เป็นด้านที่ครูดนตรีมีค่าเฉลี่ยความรู้ความเข้าใจและทักษะมากที่สุด รองลงมาคือความสามารถบอกถึงจังหวะตก (Down-beat) และจังหวะยก (Up-beat) ความสามารถตีมือตามอัตราส่วนของจังหวะโดยการอ่านโน้ตทันควัน (Sight reading) ส่วนความสามารถอธิบายฟอร์ม (Form) ของดนตรีคลาสสิก มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด

ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของพื้นฐานความรู้และความเข้าใจด้านโสตสัมผัส

พบว่า มี 6 ประเด็นความรู้ ที่มีค่าเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์พื้นฐานความรู้และความเข้าใจของครูดนตรีชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นด้านโสตสัมผัสที่มีความแตกต่าง โดยเปรียบเทียบตามประเภทโรงเรียนอย่างมีนัยสำคัญที่ 0.05 มีดังนี้

ในด้านที่ 1 ด้านความสามารถบรรเลงบันไดเสียง บนเครื่องดนตรีที่ถนัดว่ามีประเภทที่แตกต่างกัน 1 คู่โรงเรียน คือกลุ่มโรงเรียนนานาชาติ มีค่าเฉลี่ยที่สูงกว่ากลุ่มโรงเรียน สพม. เขตการศึกษา 2

ในด้านที่ 2 ด้านความสามารถบอกถึงจังหวะตก และจังหวะยก แตกต่างกัน 1 คู่โรงเรียน คือกลุ่มโรงเรียนสังกัดมหาวิทยาลัยมีค่าเฉลี่ยที่สูงกว่ากลุ่มโรงเรียน สพม. เขตการศึกษา 2

ในด้านที่ 3 ด้านความสามารถคอร์ดทริยแอด (Triads) และ คอร์ดทป 7 (Seventh chord) ได้ แตกต่างกัน 1 คู่โรงเรียน คือ กลุ่มโรงเรียนนานาชาติ มีค่าเฉลี่ยผลที่สูงกว่ากลุ่มโรงเรียน สพม. เขตการศึกษา 2

ในด้านที่ 4 ด้านความสามารถเขียนรูปแบบและสัญลักษณ์ของคอร์ด แตกต่างกัน 1 คู่โรงเรียน คือกลุ่มโรงเรียนนานาชาติ มีค่าเฉลี่ยผลที่สูงกว่ากลุ่มโรงเรียน สพม. เขตการศึกษา 2

ในด้านที่ 5 ด้านสามารถอธิบายอธิบายฟอร์มของดนตรีคลาสสิกแตกต่างกัน 1 คู่โรงเรียน คือกลุ่มซึ่งพบว่ากลุ่มโรงเรียนสังกัดมหาวิทยาลัย มีค่าเฉลี่ยผลที่สูงกว่ากลุ่มโรงเรียนเอกชน

ในด้านที่ 6 ด้านสามารถจำแนกและอธิบายถึงตัวโครงสร้างของบันไดเสียง แตกต่างกัน 1 คู่โรงเรียน คือกลุ่มโรงเรียนนานาชาติ มีค่าเฉลี่ยผลที่สูงกว่ากลุ่มโรงเรียน สพม. เขตการศึกษา 1

ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยด้านรูปแบบการจัดการเรียนการสอนดนตรีของกลุ่มตัวอย่าง

พบว่าอันดับที่ 1 การอธิบายองค์ประกอบทางดนตรีโดยแยกเป็นข้อๆ ได้อย่างชัดเจนมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด อันดับที่ 2 มีค่าเฉลี่ยรองลงมาคือการนำบทเพลงแบบง่ายมาวิเคราะห์ในห้องเรียนเพื่อเป็นตัวอย่างแก่ผู้เรียน อันดับที่ 3 การสร้างแบบฝึกหัดกระสวนจังหวะให้กับผู้เรียนในชั่วโมงสอน แต่อันดับสุดท้ายพบได้ว่าการฝึกให้ผู้เรียนฟังบทเพลงหรือบทประพันธ์แล้วให้หัดเขียนทำนองหลักตาม มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ในเรื่องรูปแบบการเรียนการสอน

พบว่ากลุ่มครูผู้สอนดนตรีทั้งหมดมีความคิดเห็นที่ตรงกันว่า เห็นสมควรที่จะนำวิธีการสอนโตดสัญชาตญาณมาใช้สอนกับวิชาดนตรีในปัจจุบัน ซึ่งส่วนใหญ่จะมุ่งเน้นให้นักเรียน เกิดการเรียนรู้และได้ยืนในด้านองค์ประกอบทางดนตรี และครูดนตรีในบางกลุ่มได้กล่าวว่า วิธีการสอนแบบแนวการสอนโตดสัญชาตญาณได้มีการนำมาใช้อยู่ แต่ไม่ได้มีบัญญัติคำที่ถูกต้องตามเนื้อหาการสอนลงไป แต่ก็มีความเห็นว่าสมควรนำมาใช้สอนควบคู่กับการเรียนวิชาดนตรี เพื่อพัฒนา

ศักยภาพทางดนตรีให้กับตัวนักเรียน ทั้งมีความคิดเห็นที่สมควรเริ่มนำมาใช้ประกอบการสอน ตั้งแต่ชั้นอนุบาลจนถึงมัธยมศึกษาตอนปลาย เพื่อให้ตัวผู้เรียนได้ใช้เวลากับวิชาดนตรีที่มากขึ้น และจะได้เข้าใจเนื้อหาวิชาในด้านองค์ประกอบของดนตรีที่ถูกต้องและครบถ้วน แต่ก็มีสิ่งที่เป็นข้อจำกัดคือ ตัวหลักสูตรและการบริหารการสอนในโรงเรียน ซึ่งจะต้องแบ่งเวลาของวิชาดนตรีกับวิชาในหมวดศิลปศึกษาและนาฏศิลป์ ซึ่งอาจส่งผลต่อตัวผู้เรียนที่ไม่ได้รับเนื้อหาครบถ้วนตามหลักของวิชาดนตรีที่ถูกต้อง

นอกจากนี้ครูดนตรีมีความคิดเห็นต่อแนวการสอนโสตสัมผัสฐาน ว่าเป็นพื้นฐานสำคัญในทางดนตรีและจะช่วยเสริมพัฒนาการทางดนตรี รวมไปถึงเด็กเล็ก ก็จะช่วยพัฒนาทางด้านกล้ามเนื้อ เมื่อตัวผู้เรียนได้เคลื่อนไหวร่างกายเพื่อประกอบกับจังหวะดนตรี และเพื่อให้เกิดการซึมซับทางดนตรี จนนำมาต่อยอดความรู้ในช่วงชั้นเรียนที่สูงขึ้นได้ ซึ่งการเลือกบทเพลงที่นำมาใช้สอนดนตรี ก็เป็นสิ่งที่มีความสำคัญต่อผู้เรียนและช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจได้ง่ายขึ้น ถึงฟอร์มของแต่ละบทเพลง ที่มีความแตกต่างกัน ทั้งเนื้อหาดนตรี อารมณ์เพลง สีของเสียง (Tone color) ที่ใช้

ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ด้านเจตคติของครูดนตรีชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นต่อแนวการสอนโสตสัมผัสฐาน

พบว่า ครูดนตรีในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น มีความคิดเห็นอันดับที่ 1 ที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดในความรู้เรื่ององค์ประกอบทางดนตรีเป็นสิ่งจำเป็นการเรียนดนตรี อันดับที่ 2 ที่มีค่าเฉลี่ยรองลงมาคือ ในเรื่องการฟังทางดนตรีจะช่วยพัฒนาทักษะทางดนตรีแก่ผู้เรียนด้าน การอ่าน การร้อง การมีทักษะพื้นฐานด้านการฟังองค์ประกอบทางดนตรีจะช่วยในการพัฒนาการเรียนดนตรีดีขึ้น และอันดับสุดท้ายในเรื่องทฤษฎีดนตรีไม่มีความจำเป็นต้องมีกิจกรรมการฟังในการสอนทฤษฎีดนตรี มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด

อภิปรายผล

1. จากผลการวิเคราะห์พื้นฐานความรู้ความเข้าใจด้านโสตสัมผัสฐาน พบว่าครูดนตรีชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นมีพื้นฐานความรู้ความเข้าใจด้านโสตสัมผัสฐาน ในเรื่องความสามารถบรรเลง

บันไดเสียงบนเครื่องดนตรี โดยครูดนตรีชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นส่วนใหญ่เป็นผู้ที่จบการศึกษาทางดนตรี และมีประสบการณ์สอนมากกว่า 8 ปีขึ้นไป มีความถนัดทางเครื่องดนตรีที่เป็นเครื่องเป่าลมไม้และเครื่องสายสากล มีค่าเฉลี่ยความรู้ความเข้าใจในระดับมากที่สุด ที่เป็นเช่นนี้เนื่องจากครูมัธยมศึกษาตอนต้นส่วนใหญ่เป็นผู้มีทักษะปฏิบัติทางดนตรีที่มากประสบการณ์ และมีความเชี่ยวชาญในการปฏิบัติเครื่องดนตรีเป็นอย่างดี แต่ด้านการอธิบายฟอรม์ของดนตรีคลาสสิก มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ที่เป็นเช่นนี้อาจสืบเนื่องมาจากครูดนตรีชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องดนตรีคลาสสิกที่น้อยมาก ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญต่อทุกวิชาในการศึกษาดนตรีสากลและเป็นสิ่งสำคัญต่อแนวการสอน โสตศัญชา นอจากนี้ความรู้ความเข้าใจในเรื่องดนตรีคลาสสิกยังเป็นเรื่องที่ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจถึงฟอรม์ทางดนตรี และเป็นพื้นฐานที่ช่วยให้สามารถเรียนรู้ถึงคุณภาพเสียงของชนิดของชิ้นคู่และคอร์ด พื้นผิวดนตรี (Musical texture) เป็นต้น จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลจึงสะท้อนให้เห็นว่าครูดนตรีมัธยมศึกษาตอนต้นจำนวนส่วนน้อยมีพื้นฐานความรู้ความเข้าใจด้านโสตศัญชา จึงควรมีการส่งเสริมและพัฒนาครูดนตรีในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นให้มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องนี้ให้มากขึ้น เพื่อนำไปปรับใช้ในการเรียนการสอนดนตรีต่อไปในอนาคต

2. จากผลการวิเคราะห์การเปรียบเทียบเรื่องพื้นฐานความรู้ความเข้าใจแนวการสอนโสตศัญชาของครูดนตรีชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในแต่ละกลุ่มโรงเรียนพบว่า มีพื้นฐานความรู้ความเข้าใจแนวการสอนโสตศัญชาที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญนั้น สะท้อนให้เห็นได้ว่าในกลุ่มโรงเรียนนานาชาติและกลุ่มโรงเรียนสังกัดมหาวิทยาลัยได้มีพื้นฐานความรู้ความเข้าใจด้านโสตศัญชาที่มากที่สุด โดยมีความแตกต่างของค่าเฉลี่ยในประเด็นคำถามในข้อย่อยของด้านพื้นฐานความรู้ความเข้าใจแนวการสอนโสตศัญชา ได้แก่ 1) ด้านความสามารถบรรเลงบันไดเสียงบนเครื่องดนตรีที่ถนัด 2) ด้านความสามารถบอกถึงจังหวะตกและจังหวะยก 3) ด้านความสามารถกดคอร์ดทริยแอดและคอร์ดทบ 7 4) ด้านความสามารถเขียนสัญลักษณ์ของคอร์ด 5) ด้านสามารถอธิบายฟอรม์ของดนตรีคลาสสิก 6) ด้านสามารถจำแนกและอธิบายถึงตัวโครงสร้างของบันไดเสียง ที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจากการมีพื้นฐานความรู้เดิมของผู้สอนที่ได้รับการศึกษาวิชาดนตรีมาจากสถาบันที่เคยศึกษามาก่อน และได้นำมาปรับประยุกต์เพื่อช่วยให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ภายใต้วิธีการบริหารวิชาการและการควบคุม

คุณภาพของกลุ่มประเภทโรงเรียนดังกล่าว จึงสะท้อนให้ทราบได้ว่า สิ่งเหล่านี้มีความสำคัญต่อการเรียนรู้ทางดนตรีและครูดนตรีทุกกลุ่มประเภทของโรงเรียนเพื่อที่จะพัฒนาผู้สอนกับผู้เรียนสู่ทิศทางการเรียนการสอนดนตรีที่ดีในภายภาคหน้า

3. จากผลการวิเคราะห์รูปแบบการจัดการเรียนการสอนดนตรีผ่านแนวการสอน โสตทัศนศึกษาของครูดนตรีชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น พบว่าในเรื่องการอธิบายความสำคัญขององค์ประกอบทางดนตรีโดยแยกเป็นข้อๆ ได้มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ซึ่งชี้ให้เห็นได้ว่าครูดนตรีชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นให้ความสำคัญกับความรู้เรื่ององค์ประกอบทางดนตรี และสามารถนำความรู้ดังกล่าวมาผนวกกับการเรียนการสอนวิชาดนตรีในชั้นเรียนได้ เพราะความรู้เรื่ององค์ประกอบทางดนตรีเป็นพื้นฐานสำคัญในวิชาทางดนตรี ทำให้ผู้เรียนมีความเข้าใจในทางดนตรีและการปฏิบัติดนตรีที่ดี แต่เรื่องการฝึกให้ผู้เรียนฟังบทเพลงหรือฟังบทประพันธ์แล้วให้เขียนโน้ตทำนองหลักออกมานั้น ผลการศึกษาพบว่ามีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด แสดงให้เห็นได้ว่าครูดนตรีชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นส่วนใหญ่มีรูปแบบการจัดการเรียนการสอนดนตรีแนวการสอนโสตทัศนศึกษาโดยผ่านโสตทักษะค่อนข้างไม่มาก จากภาพรวมทั้งหมดที่ค่าเฉลี่ยระดับปานกลาง แต่ในทางกลับกันก็มีครูดนตรีชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นอยู่บ้างที่เป็นจำนวนส่วนน้อย ที่ให้ความสำคัญในการสอนดนตรีโดยผ่านโสตทักษะมากกว่า เพราะครูดนตรีมัธยมศึกษาส่วนน้อยดังกล่าวนี้ มีความเชื่อว่าโสตทักษะจะช่วยพัฒนาความสามารถทางดนตรี และมีความเข้าใจทางดนตรีมากขึ้น นอกจากนี้ในผลการวิเคราะห์จากบทสัมภาษณ์พบว่า กลุ่มครูผู้สอนดนตรีทั้งหมดมีความคิดเห็นที่ตรงกันว่าเห็นสมควรที่จะนำวิธีการสอนโสตทัศนศึกษามาใช้ในการเรียนการสอนวิชาดนตรีในปัจจุบันเพื่อมุ่งเน้นให้ผู้เรียน เกิดการรับรู้และได้มีการฟังเกิดขึ้นในการเรียนการสอนด้านองค์ประกอบทางดนตรีที่ครอบคลุมตามหลักการทางดนตรี แต่ทั้งหมดนี้มีข้อจำกัดและกฎเกณฑ์จากข้อกำหนดในหลักสูตรแกนกลาง จึงไม่สามารถใช้แนวการสอนโสตทัศนศึกษาได้เต็มรูปแบบ

4. ผลจากการวิเคราะห์เจตคติต่อแนวการสอน โสตทัศนศึกษา พบว่า ครูมัธยมชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นมีเจตคติที่ดีต่อแนวการสอนโสตทัศนศึกษา อีกทั้งยังเห็นว่าความรู้เรื่ององค์ประกอบทางดนตรีเป็นสิ่งจำเป็นการเรียนดนตรีด้วยค่าเฉลี่ยที่มากที่สุด โดยครูทั้งหมดมีความคิดเห็นว่าองค์ประกอบทางดนตรีเป็นสิ่งสำคัญต่อผู้เรียนที่จะช่วยเตรียมความพร้อมต่อ

การเรียนวิชาดนตรีในช่วงชั้นที่สูงขึ้นไปและเป็นรากฐานสำคัญในการต่อยอดความรู้ทางดนตรีต่อไปในอนาคต สำหรับประเด็นข้อคำถามในเรื่องความจำเป็นของการมีกิจกรรมการฟังในการสอนทฤษฎีดนตรี ครูดนตรีชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นทั้งหมดนั้น ครูสอนดนตรีมีเห็นว่ามีความจำเป็นอย่างมาก นอกจากนี้กิจกรรมทางดนตรีหรือวิชาทางดนตรี ซึ่งได้แก่ ทฤษฎีดนตรี ประวัติดนตรี และการฝึกโสตทักษะ ตลอดจนการจัดการศึกษารายวิชาทางดนตรีทุกชนิด ส่วนแล้วจะต้องฟังพาทกิจกรรมการฟัง เพื่อช่วยให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ดนตรีอย่างมีความหมาย ดังนั้นการเรียนการสอนดนตรีในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นและระดับชั้นอื่นจึงควรมีการใช้แนวการสอนโสตสัญญาณเข้ากิจกรรมการฟัง หรือกิจกรรมทางดนตรีอื่นๆ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ทางดนตรีที่มีประสิทธิภาพสูงสุดต่อไป

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. ควรมีพัฒนารูปแบบการสอนโสตสัญญาณ เพื่อนำไปใช้ในการเรียนการสอนวิชาดนตรีในโรงเรียนทั้งภาครัฐและเอกชน เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนมีพื้นฐานพัฒนาการทางดนตรีที่ดี
2. ควรส่งเสริมให้มีการสร้างสื่อการเรียนการสอนทางดนตรีโดยใช้แนวการสอนโสตสัญญาณสำหรับครูผู้สอนและผู้เรียน เพื่อการเข้าถึงองค์ประกอบทางดนตรีได้ง่ายขึ้น

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการพัฒนาบทเรียนแนวการสอนโสตสัญญาณ เพื่อจัดสัมมนาอบรมครูดนตรีทั้งเขต กรุงเทพมหานคร ปริมณฑลและครูดนตรีต่างจังหวัด เพื่อนำไปปรับใช้ในการสอนวิชาดนตรีในอนาคต
2. ควรมีการเก็บข้อมูลวิจัยเกี่ยวกับการนำรูปแบบการสอนโสตสัญญาณที่ได้พัฒนาขึ้นไปใช้ในห้องเรียนโดยครูดนตรีที่มาเข้าร่วมอบรมสัมมนาแนวการสอนโสตสัญญาณ เพื่อใช้เป็นฐานข้อมูลและพัฒนาแนวการสอนโสตสัญญาณให้ครอบคลุมยิ่งขึ้น

บรรณานุกรม

- กมลรัตน์ หล้าสุวงษ์. *จิตวิทยาการศึกษา*. ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ศรีเดชา, 2524.
- จารุวรรณ สุริยวรรณ. *แนวทางการสอนดนตรี*. กรุงเทพมหานคร: ทริปเพิ้ล กรุ๊ป, 2549.
- ณรุทธ์ สุทธจิตต์. *กิจกรรมดนตรีสำหรับครู*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2537.
- ทิสนา แยมมณี. *ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2554.
- ผกา สัตยธรรม. *เทคนิคการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2524.
- โยธิน ศันสนยุท. *จิตวิทยา*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ศูนย์ส่งเสริมวิชาการ, 2553.
- อรสา ปราชญ์นคร. *หลักสูตรและแบบเรียนมัธยมศึกษา*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, 2525.
- Aiello, Rita, and John A. Sloboda. *Musical Perception*. New York: Oxford University Press, 1994.
- Conway, Collen M., and Thomas M. Hodgman. *Teaching Music in Higher Education*. New York: Oxford University Press, 2009.
- Gordon, Edwin E. *The Aural/Visual Experience of Music Literacy*. Chicago: GIA Publications, 2004.
- Hindemith, Paul. *Elementary Training for Musicians*. 2nd ed. New York: Schott Music, 1949.
- Karpinski, Gary S. *Aural Skills Acquisition*. New York: Oxford University Press, 2000.
- Regelski Thomas A. *Teaching General Music Action Learning for Middle and Secondary*. New York: Schirmer, 1981.
- Trubitt, Allen R. *Ear Training and Sight-Singing an Integrated Approach*. New York: Schirmer, 1979.

วารสารดนตรีรังสิต

RANGSIT MUSIC JOURNAL

วิทยาลัยดนตรี มหาวิทยาลัยรังสิต

ISSN 1905-2707

Vol.11 No.2 July-December 2016

บทความวิชาการ และบทความวิจัย